

## ЧОРНОБИЛЬСЬКА ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ ЯК ОБ'ЄКТ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ

**Ткаченко Павло Ігорович,**

orcid.org/0000-0002-2378-8895

викладач кафедри права

Дніпровського гуманітарного університету,

асистент-дослідник Академії політико-правових наук України,

член Асоціації правників України



Статтю присвячено кримінально-правовому дослідженню актуальних проблем незаконного проникнення на територію Чорнобильської зони відчуження. Результати аналізу чинного законодавства дозволяють визначити правовий статус Чорнобильської зони відчуження, її межі, розпорядок та інші питання, які підлягають спеціальному нормативно-правовому регулюванню. На основі аналізу кримінального законодавства виокремлено норми, які безпосередньо спрямовані на кримінально-правову охорону Чорнобильської зони відчуження. Відтак Чорнобильська зона відчуження досліджується як об'єкт кримінально-правової охорони. З огляду на судову практику та загальні тенденції, які можливо спостерігати в сучасному суспільстві, зокрема молодіжних прошарках спільноти, виокремлено ряд ризиків, які тою чи іншою мірою становлять загрозу національній та міжнародній безпеці в контексті радіоекологічного режиму. Акцентовано увагу на описі характерних рис незаконного проникнення як соціально небезпечного явища, що становить загрозу як екологічній, так і радіаційній безпеці держави. В межах даного дослідження надано кримінально-правову характеристику порушення вимог режиму радіаційної безпеки. Крім того, в роботі здійснено аналіз чинного законодавства та законодавчих ініціатив спрямованих на посилення юридичної відповідальності за правопорушення, що посягають на правовий режим Чорнобильської зони відчуження. Разом з тим, у статті зосереджується увага на необхідності криміналізації діянь спрямованих на незаконне проникнення в зону відчуження чи зону безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або самовільне поселення у них, або знищення, пошкодження чи перенесення знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначених зон. Дана ініціатива є цілком обґрунтованою, оскільки криміналізація відповідних діянь покликана не лише забезпечити невідворотність покарання за посягання на встановлений режим радіаційної безпеки, але й виконувати важливу превентивну функцію. Вона сприятиме як індивідуальній профілактиці правопорушень, так і загальносоціальному запобіганню порушенням вимог режиму радіаційної безпеки. Поряд з цим, запровадження більш ефективних кримінально-правових механізмів у цій сфері позитивно вплине як на формування правосвідомості населення так і сприятиме підвищенню рівня забезпечення радіоекологічної безпеки в державі.

**Ключові слова:** Чорнобильська зона відчуження, кримінально-правова охорона, кримінально-правові засоби, радіаційна безпека, радіоекологічна безпека.

### **Tkachenko Pavlo. The Chernobyl Exclusion Zone as an object of criminal law protection**

The article is devoted to the criminal-legal study of the current problems of illegal entry into the territory of the Chernobyl Exclusion Zone. The results of the analysis of the current legislation allow us to determine the legal status of the Chernobyl Exclusion Zone, its boundaries, regulations and other issues that are subject to special regulatory and legal regulation. Based on the analysis of criminal legislation, norms that are directly aimed at the criminal-legal protection of the Chernobyl Exclusion Zone are identified. Therefore, the Chernobyl Exclusion Zone is studied as an object of criminal-legal protection. Given the judicial practice and general trends that can be observed in modern society, in particular the youth strata of the community, a number of risks are identified that to one degree or another pose a threat to national and international security in

*the context of the radioecological regime. The focus is on describing the characteristic features of illegal entry as a socially dangerous phenomenon that poses a threat to both the ecological and radiation safety of the state. Within the framework of this study, a criminal-legal characteristic of violating the requirements of the radiation safety regime is provided. In addition, the paper analyzes the current legislation and legislative initiatives aimed at strengthening legal liability for offenses that encroach on the legal regime of the Chernobyl Exclusion Zone. At the same time, the article focuses on the need to criminalize acts aimed at illegal entry into the exclusion zone or the zone of unconditional (mandatory) resettlement without the provision of a permit provided for by law or unauthorized settlement in them, or the destruction, damage or transfer of signs of radiation contamination or fencing of the specified zones. This initiative is quite justified, since the criminalization of the relevant acts is intended not only to ensure the inevitability of punishment for violations of the established radiation safety regime, but also to perform an important preventive function. It will contribute to both individual prevention of offenses and general social prevention of violations of the requirements of the radiation safety regime. Along with this, the introduction of more effective criminal law mechanisms in this area will have a positive impact on both the formation of legal awareness of the population and will contribute to increasing the level of ensuring radioecological safety in the state.*

**Key words:** Chernobyl Exclusion Zone, criminal law protection, criminal law means, radiation safety, radioecological safety.

**Постановка проблеми.** Радіаційна безпека є складовою національної безпеки держави та визначається як система заходів, спрямованих на захист населення, довкілля та об'єктів критичної інфраструктури від шкідливого впливу іонізуючого випромінювання. В умовах сучасних викликів – як техногенного, так і воєнного характеру – порушення вимог режиму радіаційної безпеки набувають особливої суспільної небезпеки, оскільки можуть призвести до тяжких наслідків, включаючи масові отруєння, тривале забруднення територій та створення умов для техногенних катастроф [1, с. 149].

Особливої актуальності досліджувана тема набуває у світлі сучасних тенденцій, пов'язаних із зростанням кількості випадків незаконного проникнення до Чорнобильської зони відчуження, зокрема з боку так званих «сталкерів» та осіб, які з корисливих або розважальних мотивів порушують встановлений режим перебування. Такі дії свідчать про недостатню ефективність існуючих превентивних механізмів та потребують удосконалення кримінально-правових засобів реагування.

Відтак, Чорнобильська зона відчуження досліджується як об'єкт кримінально-правової охорони, з урахуванням її специфічного правового статусу, особливостей режиму доступу та підвищеного рівня суспільної небезпеки діянь, пов'язаних із його порушенням. У цьому

контексті особливого значення набуває визначення ефективності чинних кримінально-правових норм, спрямованих на захист даної території, а також розроблення науково обґрунтованих пропозицій щодо їх удосконалення.

**Аналіз останніх досліджень і публікацій.** Дослідженню актуальних проблем злочинів проти радіаційної безпеки з точки зору юридичної науки приділили увагу такі вітчизняні вчені, як Г. І. Балюк, П. Д. Біленчук, Л. Г. Козлюк, О. В. Маслюк, А. С. Нерсесян, С. А. Новачук, О. О. Пашенко, С. Г. Поліщук, К. В. Плєва, А. А. Тернавська, А. О. Ткаченко, М. О. Торбєєв, Ю. А. Турлова та ін.

Водночас, у вітчизняній правовій науці бракує цілісних досліджень, у яких Чорнобильська зона відчуження розглядалася б як окремий об'єкт кримінально-правової охорони, що зумовлює наукову новизну та практичну значущість даної теми.

**Метою статті** є дослідження Чорнобильської зони відчуження як об'єкта кримінально-правової охорони.

**Виклад основного матеріалу.** Чорнобильська катастрофа 1986 року стала однією з наймасштабніших техногенних трагедій в історії людства, наслідки якої Україна відчуває й досі. Для запобігання подальшому поширенню радіоактивного забруднення та з метою забезпечення радіоекологічної безпеки утворено Чорнобильську зону відчуження – територію

з особливим правовим режимом. Незважаючи на встановлені як адміністративні так і кримінально-правові заборони, протягом останніх років фіксуються численні випадки порушення вимог режиму радіаційної безпеки, зокрема незаконне проникнення до зони відчуження або зони безумовного (обов'язкового) відселення так званих «сталкерів», нелегальних туристів мета візиту яких не завжди пізнавальна, а й подекуди корислива. Поширення таких діянь створює системну загрозу життю та здоров'ю як населення, так і самих правопорушників, а також формує значні ризики для інституту радіоекологічної безпеки держави.

Так, преамбула Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» визначає, що *Чорнобильська катастрофа створила на значній території України надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку. Україну оголошено зоною екологічної катастрофи. Усунення наслідків цієї катастрофи залежить від законодавчого визначення правового режиму різних за ступенем радіоактивного забруднення територій і заходів щодо його забезпечення. Закон регулює питання поділу території на відповідні зони, режим їх використання та охорони, умови проживання та роботи населення, господарську, науково-дослідну та іншу діяльність в цих зонах. Закон закріплює і гарантує забезпечення режиму використання та охорони вказаних територій з метою зменшення дії радіоактивного опромінення на здоров'я людини та на екологічні системи [2].*

Відповідно до положень ст. 2 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», *зона відчуження* – це територія, з якої проведено евакуацію населення в 1986 році, водночас, *зоною безумовного (обов'язкового) відселення* визначено територію, що зазнала інтенсивного забруднення довгоживучими радіонуклідами, з щільністю забруднення ґрунту понад доаварійний рівень ізотопами цезію від 15,0 Кі/км-2 та вище, або стронцію

від 3,0 Кі/км-2 та вище, або плутонію від 0,1 Кі/км-2 та вище, де розрахункова ефективна еквівалентна доза опромінення людини з урахуванням коефіцієнтів міграції радіонуклідів у рослини та інших факторів може перевищити 5,0 мЗв (0,5 бер) за рік понад дозу, яку вона одержувала у доаварійний період [2].

Водночас, ст. 22 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» визначає відповідальність за порушення правового режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення, унормовуючи, що особи, винні у порушенні встановленого даним законодавчим актом правового режиму в зонах, що зазнали радіоактивного забруднення, а також у невиконанні приписів державних органів, які здійснюють контроль у цій галузі, несуть встановлену законодавством кримінальну, адміністративну, матеріальну чи іншу відповідальність [2].

Таким чином, введення в дію вищевказаного законодавчого акту автоматично надає окремим територіям, зокрема Чорнобильській зоні відчуження, спеціальний правовий статус і водночас формує правову основу для регулювання відносин, що виникають на цих територіях. Закон встановлює порядок доступу, діяльності, охорони та контролю, що забезпечує мінімізацію ризиків для здоров'я населення та охорону радіоекологічної безпеки.

З огляду на положення ст. 22 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», можна зробити попередній висновок про те, що територія Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення можуть належати до об'єктів кримінально-правової охорони, щодо яких встановлено спеціальні правові режими та механізми відповідальності за порушення встановленого режиму.

Зважаючи на вищевикладене, вважаємо за доцільне навести визначення такому поняттю як «об'єкт кримінально-правової охорони». Так, об'єктом кримінально-правової охорони виступають суспільні відносини, що перебувають під

захистом кримінального закону, учасники яких ще не зазнали істотної шкоди від суспільно небезпечних дій або не опинилися під реальною загрозою її заподіяння, за умови, що такі дії не містять ознак злочину чи складу злочину, визначеного кримінальним законодавством [3, с. 56].

Вітчизняний вчений О.В. Кириченко наголошує на необхідності розмежування об'єкта кримінально-правової охорони від об'єкта злочину та трактує об'єкт кримінально-правової охорони як цінність, котра поставлена під охорону кримінального закону, на яку ще не здійснено злочинного посягання. Водночас, об'єкт злочину, на думку вченого, це та ж сама цінність, яка вже зазнала злочинного впливу, на котру вже здійснено суспільно небезпечне посягання, передбачене Особливою частиною КК України [4, с. 186].

Водночас, А.М. Орлеан послідовно трактує поняття кримінально-правова охорона структуруючи на окремі взаємопов'язані складові, зокрема визначаючи останнє як механізм правового регулювання суспільних відносин; результат реалізації охоронної функції (завдання) кримінального права, що становить комплекс засобів, які забезпечують охорону, маючи на меті, щоб суспільні відносини, які перебувають під охороною кримінального закону, зазнавали якомога менше злочинних посягань; захист суспільних відносин; заходи спрямовані на збереження наявних суспільних відносин та інтересів, утримання громадян від злочинних посягань на них шляхом визначення в кримінальному законі небезпечних для особи, суспільства та держави діянь, що є злочинними, та встановлення за їхнє вчинення кримінальних покарань та інших заходів кримінально-правового характеру [5, с. 207].

На нашу думку, об'єктом кримінально-правової охорони є суспільні відносини, блага та цінності, які визнаються державою суспільно значущими та такими, що потребують захисту кримінально-правовими засобами від злочинних посягань. Серед вичерпного переліку суспільних відносин та цінностей, не виключенням є й території, зокрема такі, що мають спеціальний правовий статус, як-от Чорнобильська зона відчуження, яка виступає

специфічним об'єктом кримінально-правової охорони, оскільки потребує особливого режиму захисту з метою запобігання завданню шкоди радіоекологічній, громадській, державній та міжнародній безпеці.

Становлення інституту кримінально-правової охорони Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення розпочалося з інтеграції до Кримінального кодексу Української РСР спеціальних правових норм, спрямованих на забезпечення дотримання вимог радіаційної безпеки та запобігання протиправній діяльності на забруднених територіях. Ці норми заклали підвалини для формування системи кримінально-правових засобів захисту територій, що зазнали радіоактивного впливу, та визначили необхідність посилення відповідальності за діяння, які створюють загрозу життю, здоров'ю людей і навколишньому природному середовищу. Так, відповідно до Указу Президії Верховної Ради Української РСР «Про відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки, заготівлю, переробку і збут радіоактивно забруднених продуктів харчування», з метою посилення охорони здоров'я населення встановлено, що винесення або вивезення з території, що зазнала радіоактивного забруднення, без радіометричного контролю і відповідного дозволу будівельних матеріалів, устаткування, транспортних засобів, плодів, ягід, грибів, інших продуктів харчування, домашніх речей або інших предметів, радіоактивно забруднених понад рівні, що допускаються, – тягнули за собою накладення штрафу на громадян у розмірі до двохсот карбованців з конфіскацією цих предметів і на службових осіб – до трьохсот карбованців [6].

19 квітня 2007 року, на підставі Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо відповідальності за порушення правил радіаційної безпеки», чинний КК України доповнено статтею 267-1, яка встановлює кримінальну відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки.

Аналіз диспозиції ст. 267-1 КК України свідчить про те, що її кримінально-правові норми спрямовані на охорону правового режиму територій, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи. У такий спосіб держава криміналізує діяння, що посягають на встановлений порядок використання та захисту цих територій, з огляду на їхній особливий статус і підвищений рівень радіоекологічної небезпеки [1, с. 150]. Так, положеннями ст. 12 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» визначено види діяльності, заборонені у зонах відчуження та безумовного (обов'язкового) відселення. Землі зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення відмежовуються від суміжних територій і переводяться до категорії радіаційно небезпечних земель. Господарський обіг таких земель може здійснюватися лише з урахуванням особливостей режиму їх використання, визначених цим Законом. Серед визначених заборон, які діють в Чорнобильській зоні відчуження та зоні безумовного (обов'язкового) відселення зокрема, перебування осіб, які не мають на це спеціального дозволу. Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» затверджено, що в'їзд на територію зони і виїзд з неї здійснюється тільки за спеціальними перепустками з обов'язковим дозиметричним контролем людей та транспортних засобів. Транзитний проїзд усіх видів транспорту здійснюється за спеціальними перепустками, що видаються центральним органом виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері управління зоною відчуження та зоною безумовного (обов'язкового) відселення [2].

Територіальність Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення визначено Постановою Кабінету Міністрів Української РСР № 106 від 23 липня 1991 року, до яких віднесено низку населених пунктів у Житомирській, Київській, Рівненській та Чернігівській областях, що зазнали

радіоактивного забруднення внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС [7].

Положення ст. 12 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи», фактично формують об'єктивну сторону складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 267-1 КК України, що встановлює кримінальну відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки, тим самим визначаючи Чорнобильську зону відчуження об'єктом кримінально-правової охорони.

З огляду на кримінально-правову характеристику порушення вимог режиму радіаційної безпеки можливо зазначити, що суспільна небезпечність досліджуваного виду злочину полягає у тому, що внаслідок вчинення дій, зазначених у ст. 267-1 КК України, виникає загроза загибелі людей або настання інших тяжких наслідків. Основним безпосереднім об'єктом злочину є громадська безпека в частині контролюваного переміщення продуктів харчування рослинного і тваринного походження, промислової або іншої продукції, тварин, риби, рослин чи будь-яких інших об'єктів за межі зони відчуження чи зони безумовного (обов'язкового) відселення. Додатковим факультативним об'єктом можуть виступати життя та здоров'я особи, екологічна безпека тощо [8, с. 619].

Повертаючись до визначених Законом України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» заборон, які діють в Чорнобильській зоні відчуження та зоні безумовного (обов'язкового) відселення зазначаємо, що перебування осіб на вказаних територіях, які не мають на це спеціального дозволу категорично заборонено. Водночас, аналіз диспозиції ст. 267-1 КК України та судової практики за вказаною кримінально-правовою нормою вказує на те, що перебування осіб на території Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення не визнається кримінальним правопорушенням. Об'єктивна сторона злочину, передбаченого ст. 267-1 КК України не містить складу, який виражався б в незаконному перебуванні осіб на вказаних територіях.

При цьому, законодавцем в ст. 46-1 КУпАП встановлено адміністративну відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіаційного забруднення, що виражається у проникненні в цю зону без дозволу відповідних органів або самовільному поселенні у ній, або знищенні, пошкодженні чи перенесенні знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначеної зони [11].

У Чорнобильській зоні відчуження і зоні безумовного (обов'язкового) відселення почастішали випадки проникнення в ці зони без відповідного дозволу відповідних органів або самовільного поселення у них, або знищення, пошкодження чи перенесення знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначених зон. Однією з причин цього явища є м'якість покарання за вчинення вищевказаних протиправних дій. За 2018 рік виявлено 371 факт вчинення правопорушень, передбачених ст. 46-1 КУпАП, за 2019 рік – 586 фактів таких правопорушень, за якими складено протоколи про адміністративні правопорушення. Крім того, одним із факторів виникнення численних масштабних пожеж у зоні відчуження та зоні безумовного (обов'язкового) відселення може бути саме незаконне проникнення в ці зони та подальше перебування таких осіб у них. Пожежі в зазначених зонах можуть призвести до виникнення загрози життю або здоров'ю населення. Зазначене потребує посилення відповідальності, а також визнання кримінальним проступком таких дій, як проникнення в зону відчуження та зону безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу відповідних органів або самовільного поселення у них, або знищення, пошкодження чи перенесення знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначених зон [12].

Так, відповідно до Постанови Верховної Ради України «Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевос-

тях, що зазнали радіоактивного забруднення» постановлено прийняти за основу проект Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення (реєстр. № 4156), поданий Кабінетом Міністрів України [9].

Проектом Закону України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення» пропонується ч. 1 ст. 267-1 КК України викласти в такій редакції: *«проникнення в зону відчуження чи зону безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або самовільне поселення у них, або знищення, пошкодження чи перенесення знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначених зон – карається штрафом від однієї тисячі до двох тисяч п'ятисот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або обмеженням волі на строк від одного до трьох років»* [10].

Водночас, відповідно до вищевказаного законопроекту, ст. 46-1 КУпАП, яка встановлює відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки у спеціально визначеній зоні радіаційного забруднення, що виражається у проникненні в цю зону без дозволу відповідних органів або самовільному поселенні у ній, або знищенні, пошкодженні чи перенесенні знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначеної зони пропонується виключити. Натомість пропонується криміналізувати зазначені діяння, виклавши їх у диспозиції ч. 1 ст. 267-1 КК України, що, у свою чергу, сприятиме розширенню об'єктивної сторони складу злочину, пов'язаного з порушенням вимог режиму радіаційної безпеки. Такий законодавчий підхід дозволить чітко визначити території Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язкового) відселення як об'єкти кримінально-правової охорони, забезпе-

чуючи їх належний правовий захист від суспільно небезпечних посягань.

**Висновки.** Чорнобильська катастрофа створила на значній території України надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку. Україну оголошено зоною екологічної катастрофи. Преамбула Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» констатує, що усунення наслідків цієї катастрофи залежить від законодавчого визначення правового режиму різних за ступенем радіоактивного забруднення територій і заходів щодо його забезпечення.

Об'єктом кримінально-правової охорони є суспільні відносини, блага та цінності, що визнаються державою суспільно значущими і такими, які потребують захисту кримінально-правовими засобами від злочинних посягань. Серед цього переліку важливе місце посідають території, зокрема ті, що мають спеціальний правовий статус, як-от Чорнобильська зона відчуження. Вона є специфічним об'єктом кримінально-правової охорони, оскільки вимагає особливого правового режиму захисту з метою запобігання заподіяння шкоди радіоекологічній, громадській, державній та міжнародній безпеці.

Так, результати аналізу положень ст. 12 та ст. 22 Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» надають можливість стверджувати, що території Чорнобильської зони відчуження та зони безумовного (обов'язково) відселення є об'єктами кримінально-правової охорони, оскільки вичерпний перелік заборонених видів діяльності на вищевказаних територіях становить склад об'єктивної сторони злочину, передбаченого ст. 267-1 КК України.

Законодавча ініціатива щодо криміналізації діянь пов'язаних із проникненням в зону відчуження чи зону безумовного (обов'язкового) відселення без надання передбаченого законом дозволу або самовільне поселення у них, або знищення, пошкодження чи перенесення знаків радіаційного забруднення або огорожі зазначених зон додатково підтверджує визнання Чорнобильської зони відчуження об'єктом кримінально-правової охорони. Крім того, криміналізація вищевказаних діянь сприятиме не лише індивідуальній профілактиці правопорушень у сфері радіоекологічної безпеки, а й створить складову загальносоціальному запобігання порушенням вимог режиму радіаційної безпеки.

#### ЛІТЕРАТУРА:

1. Ткаченко П.І. Порушення вимог режиму радіаційної безпеки: кримінально-правовий аналіз. *Право і суспільство*. 2025. № 3. С. 147–155.
2. Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи: Закон України від 27 лютого 1991 року № 791а-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12>. (Дата звернення: 13.10.2025).
3. Музика А.А., Лащук Є.В. Предмет злочину: теоретичні основи пізнання. Монографія. Київ. 2011, 192 с.
4. Кириченко О.В. Громадська безпека як об'єкт кримінально-правової охорони. *Право і суспільство*. 2012. № 3. С. 185–190.
5. Орлеан А.М. Актуальне дослідження проблем кримінально-правової охорони фондового ринку. *Вісник кримінального судочинства*. 2018. № 1. С. 206–208.
6. Про відповідальність за порушення вимог режиму радіаційної безпеки, заготівлю, переробку і збут радіоактивно забруднених продуктів харчування: Указ Президії Верховної Ради Української РСР від 28 січня 1991 року № 661-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-12>. (Дата звернення: 16.10.2025).
7. Про організацію виконання постанов Верховної Ради Української РСР про порядок введення в дію законів Української РСР «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» та «Про статус і соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок чорнобильської катастрофи»:

Постанова Кабінету Міністрів Української РСР від 23 липня 1991 року № 106. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/106%D0%B0-91-%D0%BF>. (Дата звернення: 18.10.2025).

8. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України / Д.С. Азаров, В.К. Грищук, А.В. Савченко [та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі, А.В. Савченка, В.В. Чернея. 2-ге вид., перероб. і допов. Київ : Юрінком Інтер, 2018. 1104 с.

9. Про прийняття за основу проекту Закону України про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення: Постанова Верховної Ради України від 2 липня 2021 року № 1623-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1623-IX>. (Дата звернення: 25.10.2025).

10. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення: Проект Закону України від 25.09.2020 року № 4156. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/301835>. (Дата звернення: 25.10.2025).

11. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 7 грудня 1984 року № 8073-X. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80731-10>. (Дата звернення: 25.10.2025).

12. Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення та Кримінального кодексу України щодо посилення відповідальності за порушення вимог режиму радіаційної безпеки в місцевостях, що зазнали радіоактивного забруднення: Пояснювальна записка до проекту Закону України від 25.09.2020 року № 4156. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/pubFile/301833>. (Дата звернення: 25.10.2025).

Стаття надійшла у редакцію: 25.10.2025

Стаття прийнята: 06.11.2025

Опубліковано: 15.12.2025

